

Davamlı inkişaf naminə yeni addımlar

Nəzrin Eldarqızı

Bəşəriyyəti narahat edən ən böyük qlobal təhdidlərdən biri iqlim dəyişmələridir. Artıq bu problem sadəcə ekoloji məsələ deyil, həm də iqtisadi, sosial və siyasi böhrana çevrilir. Belə ki, hər gün iqlim dəyişmələrinin canlı təbiətə, insanların gündəlik həyatına və iqtisadiyyata vurduğu zərərlər daha bariz şəkildə hiss edilir. İstər inkişaf etmiş, istərsə də inkişaf etməkdə olan ölkələr bu təhlükənin təsirindən sığortalanmayıblar. Hər bir dövlət istisnasız olaraq iqlim dəyişmələrindən əziyyət çəkir və proses dayandırılmasa daha ağır fəsadlar qaçılmazdır. Son bir əsrdə Yer kürəsində orta temperaturun 0,8 dərəcə artması kiçik bir rəqəm kimi görünə bilər, lakin əslində planetin ekosistemini ciddi təhdid edir. Bu yalnız istilərin artması ilə məhdudlaşmır, həm də qlobal miqyasda tufanların, çovğunların, quraqlıqların, fəlakətlərin sayının və şiddətinin sürətlə çoxalmasına səbəb olur. Artıq dünyanın müxtəlif yerlərində sel, daşqın, qeyri-adi istilik dalğaları kimi təbii fəlakətlər adi hala çevrilib.

İqlim dəyişmələri ilə mübarizə üçün beynəlxalq birliyin səfərbər olunması həyati əhəmiyyət daşıyır. Azərbaycan da bu prosedən kənarda qalmayan ölkələr sırasındadır. Artıq qlobal iqlim dəyişmələrinin Azərbaycana da təsiri hiss olunur. Su resurslarının və kənd təsərrüfatında məhsuldarlığın azalması, quraqlığın artması bunun əyani sübutudur. Ölkəmiz bu qlobal problemin həlli yolunda önəmli addımlar atır.

Azərbaycan iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə öz mövqeyini gücləndirməklə bu il mühüm bir tədbirə evsahibliyi etməyə hazırlaşır. Belə ki, noyabr ayında BMT-nin İqlim Dəyişmələri üzrə Çərçivə Konvensiyasının Tərəflər Konfransının 29-cu sessiyası (COP29) Bakıda keçiriləcək. Bu cür nüfuzlu tədbirin keçirilməsinin ölkəmizə həvalə edilməsi Azərbaycan üçün yalnız ekoloji deyil, həm də diplomatik baxımdan böyük əhəmiyyət daşıyır. Ölkəmizin qlobal iqlim məsələlərində öncül mövqeyini, beynəlxalq aləmdə artan nüfuzunu və bu məsələlərə verdiyi önəmi bir daha sübut edir. Azərbaycanın bu sahədə yüksək təcrübəsi, qlobal tərəfdaşlarla birgə həyata keçirdiyi layihələr iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizədə mühüm rol oynayır. İlk dəfə 1995-ci ildə Berlində keçirilən COP sammiti bu gün dünya liderlərinin iqlim dəyişmələri ilə bağlı birgə səylər göstərdiyi ən vacib platformalardan birinə çevrilib. Bu toplantılarda hər il dünya dövlətlərinin başçıları bir araya gələrək bu qlobal problemlə mübarizə yollarını müzakirə edir, yeni təşəbbüslər irəli sürür və konkret hədəflər müəyyənləşdirirlər. COP29 da bu baxımdan istisna olmayacaq və Azərbaycan iqlim dəyişmələrinə qarşı qlobal mübarizəyə öz töhfəsini verəcək.

İqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində beynəlxalq səylərin təməlini qoyan tarixi hadisələrdən biri də Kioto Protokolunun qəbul edilməsidir. 1990-cı illərin ortalarından etibarən inkişaf etmiş ölkələrin istixana qazı tullantılarını azaltmaqla bağlı hüquqi öhdəliklər götürməsinə tələb edən bu protokol qlobal səviyyədə ekoloji təhlükəsizlik və davamlı inkişaf istiqamətində mühüm bir addım idi. Lakin zamanla iqlim böhranının daha geniş miqyas alması yeni və daha təsirli sazişlərin zəruriliyini ortaya çıxardı. 2011-2015-ci illərdə keçirilən iqlim konfransları zamanı Paris Sazişi müzakirəyə çıxarıldı və 2015-ci ildə qəbul edildi. Paris Sazişi iqlim dəyişmələri ilə mübarizə sahəsində ən əhəmiyyətli beynəlxalq sənədlərdən biridir. Bu saziş iqlim dəyişmələrinin fəsadlarını yüngülləşdirmək və dünya üzrə qlobal temperatur artımını 2 dərəcədən aşağı saxlamaq üçün ölkələri konkret hədəflər qoymağa çağırır. Azərbaycan da daxil olmaqla, 195 dövlətin bu sazişə qoşulması dünya birliyinin iqlim dəyişmələri ilə mübarizədə ümumi iradəsini nümayiş etdirir. Bu mühüm qlobal proseslərə fəal şəkildə qatılması ölkəmizin dayanıqlı inkişaf və ekoloji təhlükəsizlik sahəsindəki strateji prioritetlərini əks etdirir. Bakının COP29-a ev sahibi seçilməsi Azərbaycanın qlobal iqlim gündəmində öncül mövqedə olduğunu bir daha sübuta yetirir. Bu, həm də Azərbaycan hökumətinin ekoloji siyasətinə və "yaşıl enerji" sektorunda atdığı addımlara beynəlxalq miqyasda göstərilən inamın bariz nümunəsidir. Ölkəmiz son illər həyata keçirdiyi layihələrlə istixana qazlarının emissiyalarını azaltmaq, bərpaolunan enerji mənbələrini genişləndirmək və təbii ehtiyatların davamlı istifadəsini təmin etmək istiqamətində ciddi uğurlar əldə edib. Respublikamızın xarici siyasətinin əsas vektorlarından biri olan dayanıqlı inkişaf iqlim dəyişmələrinə qarşı mübarizə və "yaşıl iqtisadiyyat"ın təşviqi ilə daha da gücləndirilir. Bu gün dünyada baş verən iqlim fəlakətləri qarşısında ölkəmiz tək öz resurslarını deyil, həm də bu sahədə təcrübələrini səfərbər edərək qlobal təhdidlərə qarşı mübarizədə aparıcı rola sahib olduğunu göstərir.

Bu cür mütəbər tədbirə evsahibliyi etməsi Azərbaycanın "yaşıl enerji"yə keçid, ekoloji təhlükəsizliyin təmin edilməsi və istixana qazı emissiyalarının azaldılması istiqamətində atdığı addımların əhəmiyyətini göstərir. Azərbaycan neft ölkəsi kimi tanınsa da "yaşıl enerji" potensialı ilə də zəngindir. Bərpaolunan enerji mənbələri sahəsində yüksək potensial ölkənin strateji üstünlüklərindən biri kimi getdikcə daha çox diqqət mərkəzinə çevrilir. Ölkəmizdə quruda 135, dənizdə isə 157 qiqavat texniki potensiala malik bərpaolunan enerji resursları mövcuddur. Bu rəqəmlər ölkəmizin "yaşıl enerji" sahəsində nə qədər geniş imkanlara malik olduğunu göstərir. Azərbaycan bu sahədə sadəcə rəqəmlərlə kifayətlənmir, eyni zamanda real addımlar ataraq bu potensialı artırmaq üçün ardıcıl işlər görür. Məsələn, 1990-cı illə müqayisədə 2030-cu ilə qədər istixana qazı tullantılarının 35, 2050-ci ilə qədər isə 40 faiz azaldılması planlaşdırılır. Bu, Azərbaycanın qlobal iqlim mübarizəsində məsuliyyətli rolunu bir daha vurğulayır. Respublikamızın bu sahədə konkret hədəflərə nail olmaq istiqamətində gördüyü işlər isə Qarabağ və Şərqi Zəngəzurdə həyata keçirilən "yaşıl enerji" layihələri ilə daha da aydın görünür.

Müzəffər Azərbaycan ordusunun 2020-ci ildə Qarabağı işğaldan azad etməsindən sonra bu ərazilərdə həyata keçirilən yenidənqurma işləri təkə tarixi torpaqlarımızın bərpası ilə məhdudlaşmır. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur bölgələri "yaşıl enerji" zonasına çevrilir. Bu ərazilərdə 2050-ci ilədək "netto sıfır emissiya" hədəfinin gerçəkləşdirilməsi nəzərdə tutulur. Artıq bərpaolunan enerji stansiyalarının, müasir suvarma sistemlərinin qurulması sürətlə davam edir. Eyni zamanda ölkəmizdə "yaşıl enerji" sahəsində bir çox layihələr həyata keçirilir. Külək və günəş elektrik stansiyalarının tikintisi bu istiqamətdə atılan ən vacib addımlardandır. Qarabağın işğaldan azad edilmiş torpaqlarında bu layihələrin tətbiqi Azərbaycanın bərpaolunan enerji sahəsində həm milli, həm də beynəlxalq səviyyədə liderliyini nümayiş etdirir. Həmçinin Böyük Qayıdış proqramı çərçivəsində bu ərazilərə sakinlərin geri qayıdışı və onların rahat yaşamaları üçün ekoloji təmiz, müasir infrastruktur qurulur. Azərbaycanın ekoloji siyasəti, "yaşıl enerji"nin inkişafı və yeni texnologiyaların tətbiqi ilə bağlı qlobal gündəmi yaxından izləməsi, COP29-un keçirilməsinin respublikamıza həvalə edilməsində də özünü göstərir. COP29 yalnız ekoloji problemlərin həlli ilə bağlı müzakirələr üçün bir platforma olmayacaq. Burada qəbul ediləcək qərarlar dünya dövlətlərinin gələcək enerji siyasətlərinə və dayanıqlı inkişafa dair strateji istiqamətlərə ciddi təsir edəcək. Azərbaycanın bu tədbirdə liderlər, mütəxəssislər və iqlim sahəsində çalışan beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlıq etməsi, ölkəmizin "yaşıl enerji"nin inkişafı sahəsində önəmli addımlar atacağını, yeni layihələrin həyata keçirilməsinə təkan verəcəyini sübut edəcək.